

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра політології та міжнародних відносин

Практичні завдання до курсу

«ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності СЗ Міжнародні відносини

2025 – 2026 навчальний рік

Практичні завдання до курсу **«Інформаційні війни»** для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності СЗ Міжнародні відносини. Рівне. РДГУ. 2025. 14 с.

Розробник: к.політ. наук, доц. кафедри політології та міжнародних відносин
Кундеус О. М.

Практичні завдання до курсу допоможуть студентам більш глибоко зрозуміти та засвоїти зміст дисципліни **«Інформаційні війни»**. Містять теми та завдання до практичних занять та літературу до них.

Затверджено на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин

Протокол від 29 травня 2025 № 7

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії, політології та міжнародних відносин

Протокол від 10 червня 2025 року № 6

©Кундеус О.М., 2025 рік

©РДГУ, 2025 рік

Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Інформаційні війни» є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що є підґрунтям становлення фахівця у галузі міжнародних відносин. Основною метою вивчення даної дисципліни є формування теоретичного мислення, оволодіння практичними навичками щодо безпеки інформаційних технологій та інформаційних ресурсів, захисту від шкідливого впливу інформації та інформаційної вразливості особистості, суспільства, цивілізації.

Завдання курсу. Актуальність процесів формування системної практики ведення інформаційних війн викликала необхідність комплексної підготовки майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин. Особливо гостро та актуально це питання постало в контексті подій на Півдні та Сході України.

У процесі вивчення курсу «Інформаційні війни» здобувачі віщої освіти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

Очікувані результати навчання

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

Теми та завдання для практичних занять

Тема 1. Об'єкт та предмет курсу «Інформаційні війни». Актуальність, завдання, теоретичні засади.

Завдання:

1. Визначте, що є об'єктом і предметом курсу на прикладі конкретних явищ (інформаційна кампанія, фейк, пропаганда).
2. Складіть схему або ментальну карту, що відображає структуру та основні складові поняття «інформаційна війна».
3. Визначте, які чинники роблять інформаційні війни особливо актуальними у XXI столітті.
4. Проаналізуйте одне реальне інформаційне протистояння (наприклад, міждержавне або корпоративне) і визначте його об'єкт та предмет.

Форма виконання: короткий аналітичний звіт або презентація.

Література.

1. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник / І. В. Гамова. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
2. Інформаційна війна і національна безпека: монографія / П. П. Ткачук [та ін.]. Львів: Акад. сухопут. військ, 2015. 264 с.
3. Інформаційні війни: монографія / Д. В. Кіслов. Київ. Нац. торг.-екон. ун-т. Київ. 2013. 300 с.
4. Худолій А. О. Інформаційна війна 2014-2022 рр. : монографія. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.

5. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: КиєвоМогил. акад., 2016. 502 с.

Тема 2. Війна як феномен міжнародної політики.

Завдання:

1. Проаналізуйте еволюцію поняття «війна» від класичних до гібридних форм.
2. Визначте, як змінюється роль інформації у війнах XX–XXI ст.
3. Наведіть приклади, коли інформаційні дії стали вирішальними у військових конфліктах.

Форма виконання: аналітична довідка або таблиця «Тип війни / роль інформації».

Література.

1. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник / І. В. Гамова. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
2. Інформаційні війни: монографія / Д. В. Кіслов. Київ. Нац. торг.-екон. ун-т. Київ. 2013. 300 с.
3. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни» для студентів спеціальності 7.030404 «Міжнародна інформація» Б.М.Юськів. Рівне: РІС КСУ, 2003. 55 с.
4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: КиєвоМогил. акад., 2016. 502 с.

Тема 3. Концептуальні засади інформаційної війни.

Завдання:

1. Порівняйте підходи до поняття «інформаційна війна» у працях західних (Е. Тоффлер, М. Маклюєн) та українських дослідників (В. Ліпкан, С. Панарін).
2. Складіть узагальнюючу таблицю: «Автор - концепція - ключова ідея».
3. Сформулюйте власне визначення поняття «інформаційна війна» на основі проведеного аналізу.

Форма виконання: порівняльна таблиця та короткі висновки.

Література.

1. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник / І. В. Гамова. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
3. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
4. Інформаційна війна і національна безпека: монографія / П. П. Ткачук [та ін.]. Львів: Акад. сухопут. військ, 2015. 264 с.
5. Інформаційні війни: монографія / Д. В. Кіслов. Київ. Нац. торг.-екон. ун-т. Київ. 2013. 300 с.
6. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. Київ: НІСД, 2016. 109 с
7. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: КиєвоМогил. акад., 2016. 502 с.
8. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ред. пол.-укр. журн. «Соц.-гуманітар. Науки». Київ: НАДУ, 2019. 380 с.

Тема 4. Інформаційна зброя в інформаційному просторі.

Завдання:

1. Дослідіть сучасні типи інформаційної зброї (фейки, deepfake, кіберпропаганда, маніпулятивні відео).
2. Опишіть механізм дії одного обраного виду зброї на прикладі реальної ситуації.
3. Складіть класифікацію інформаційної зброї за впливом на аудиторію.

Форма виконання: аналітична довідка або презентація.

Література.

1. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
2. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність): монографія / Я. М. Жарков [та ін.]; Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Віпол, 2013. 247 с.
3. Інформаційні війни у соціальних он-лайн-мережах: [монографія] / Курбан О. В. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. 392 с.
4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: КиєвоМогилян. акад., 2016. 502 с.
5. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навчальний посібник / О.В.Курбан. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.

Тема 5. Психологічні операції як ключовий елемент інформаційного протиборства.

Завдання:

1. Наведіть приклад відомої психологічної операції (наприклад, операція «Вихор пустелі», «Іракська свобода», дії РФ проти України).
2. Визначте цілі, інструменти, засоби впливу, цільову аудиторію.
3. Проаналізуйте ефективність операції з точки зору психологічного результату.

Форма виконання: кейс-аналіз (1–2 стор.).

Література.

1. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутко, І. Б. Лук'янець. Київ: Поливода А. В., 2007. 252 с.
2. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія / В. П. Горбулін Рада нац. безпеки і оборони України; Ін-т проблем нац. безпеки. Київ: Інтертехнологія, 2009. 164 с.

3. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
4. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність): монографія / Я. М. Жарков [та ін.]; Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Віпол, 2013. 247 с.
5. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Георгій Почепцов; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилянська акад., 2016. 312 с.

Тема 6. Пропаганда як форма проведення психологічних операцій.

Завдання:

1. Оберіть історичний або сучасний приклад пропагандистської кампанії (наприклад, радянська пропаганда, російська «Z»-кампанія, американські плакати Другої світової).
2. Визначте основні техніки: спрощення, демонізація ворога, апеляція до страху, патріотизм тощо.
3. Розробіть інформаційне повідомлення, яке можна віднести до пропаганди - і поясніть, чому.

Форма виконання: презентація або міні-есе з аналізом прикладів.

Література.

1. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. Київ: НІСД, 2016. 109 с
2. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутко, І. Б. Лук'янець. Київ: Поливода А. В., 2007. 252 с.
3. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни» для студентів спеціальності 7.030404 «Міжнародна інформація» Б.М.Юськів. Рівне: РІС КСУ, 2003. 55 с.
4. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Георгій Почепцов; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилянська акад., 2016. 312 с.

5. Худолій А. О. Інформаційна війна 2014-2022 рр. : монографія. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.

Тема 7. Інформаційні війни в історії людства.

Завдання:

1. Проаналізуйте еволюцію інформаційних воєн - від античності до XX ст.
2. Виберіть одну історичну епоху (античність, Середньовіччя, XX ст.) і дослідіть, як тоді маніпулювали свідомістю.
3. Порівняйте історичні методи з сучасними технологіями впливу.

Форма виконання: аналітична довідка, історичний огляд.

Література.

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність): монографія / Я. М. Жарков [та ін.]; Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Віпол, 2013. 247 с.
3. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навчальний посібник / О.В.Курбан. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.
4. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни» для студентів спеціальності 7.030404 «Міжнародна інформація» Б.М.Юськів. Рівне: РІС КСУ, 2003. 55 с.
5. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Георгій Почепцов; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилян. акад., 2016. 312 с.

Тема 8. Інформаційні війни XX – початку XXI століття.

Завдання:

1. Проаналізуйте одну з інформаційних кампаній XX-XXI ст. (наприклад, «холодна війна», війна в Іраку, вторгнення РФ в Україну).
2. Визначте, які канали і технології використовувались.

3. Зробіть висновок, як еволюціонували методи інформаційного впливу.

Форма виконання: аналітичний звіт або презентація.

Література.

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність): монографія / Я. М. Жарков [та ін.]; Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Віпол, 2013. 247 с.
3. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навчальний посібник / О.В.Курбан. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.
4. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни» для студентів спеціальності 7.030404 «Міжнародна інформація» Б.М.Юськів. Рівне: РІС КСУ, 2003. 55 с.
5. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Георгій Почепцов; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилян. акад., 2016. 312 с.

Тема 9. Інформаційна війна в Україні: історія, сучасний стан, перспективи.

Завдання:

1. Визначте ключові етапи інформаційного протистояння РФ проти України (з 1991 р. до сьогодні).
2. Проаналізуйте 2–3 конкретні фейки або дезінформаційні кампанії, спрямовані проти України.
3. Складіть короткий стратегічний висновок: які контрзаходи найбільш ефективні?

Форма виконання: дослідницький звіт або карта наративів.

Література.

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.

2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
3. Інформаційна війна і національна безпека: монографія / П. П. Ткачук [та ін.]. Львів: Акад. сухопут. військ, 2015. 264 с.
4. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Георгій Почепцов; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ: Києво-Могилянська акад., 2016. 312 с.
5. Худолій А. О. Інформаційна війна 2014-2022 рр. : монографія. Острогозьк : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.
6. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Ред. пол.-укр. журн. «Соц.-гуманітар. Науки». Київ: НАДУ, 2019. 380 с.

Тема 10. Інформаційні кампанії США, ЄС та Китаю на міжнародній арені.

Завдання:

1. Оберіть одного актора (США, ЄС або Китай) і проаналізуйте її інформаційну стратегію впливу у світі.
2. Визначте, які канали комунікації використовуються (ЗМІ, культурна дипломатія, соцмережі).
3. Порівняйте різницю між «жорсткою» та «м'якою» силою у цих кампаніях.

Форма виконання: порівняльна таблиця або аналітична записка.

Література.

1. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник / І. В. Гамова. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.

3. Інформаційні війни у соціальних он-лайн-мережах: [монографія] / Курбан О. В. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. 392 с.
4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: КиєвоМогилян. акад., 2016. 502 с.
5. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навчальний посібник / О.В.Курбан. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.
6. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія / В. П. Горбулін Рада нац. безпеки і оборони України; Ін-т проблем нац. безпеки. Київ: Інтертехнологія, 2009. 164 с

Тема 11. Інформаційна безпека як складова зовнішньої політики держави

Завдання:

1. Ознайомтесь зі «Стратегією інформаційної безпеки України» (2021) або подібним документом іншої країни.
2. Визначте три ключові напрями державної інформаційної політики.
3. Проаналізуйте, як інформаційна безпека впливає на міжнародний імідж держави.

Форма виконання: аналітична довідка.

Література.

1. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. Київ: ДУТ. 2015. 288 с.
2. Жарков Я.М., Дзюба М.Т., Замаруєва І.В., ін. Інформаційна безпека особистості, суспільства, держави: Підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. 274 с.
3. Інформаційна безпека. Підручник / В. В. Остроухов, М. М. Присяжнюк, О. І. Фармагей, М. М. Чеховська та ін.; під ред. В. В. Остроухова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 412 с.

4. Інформаційна безпека держави: навч. посіб. для студ. / В.І. Гур'єв, Д.Б. Мехед, Ю.М. Ткач, І.В. Фірсова. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2018. 166 с.
5. Кавун С. В. Інформаційна безпека. Навчальний посібник / С. В. Кавун, В. В. Носов, О. В. Манжай. Харків: Вид. ХНЕУ, 2000. 352 с.
6. Кормич Б. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навч. посіб. / Кормич Б. Київ: Кондор, 2004. 384 с.
7. Мужанова Т.М. Інформаційна безпека держави: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 201 с.
8. Остроухов В.В. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). Підручник / Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. Київ: КНТ. 2010. 776 с.

Тема 12. Механізми виявлення та нейтралізації інформаційних атак

Завдання:

1. Ознайомтесь з ресурсами фактчекінгу (StopFake, EUvsDisinfo, VoxCheck).
2. Виберіть одну інформаційну атаку і розробіть алгоритм її виявлення та спростування.
3. Створіть власний чек-лист ознак фейку чи маніпуляції для журналіста або користувача соцмереж.

Форма виконання: алгоритм або інструкція + приклади.

Література.

1. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник / І. В. Гамова. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
2. Інформаційна війна і національна безпека: монографія / П. П. Ткачук [та ін.]. Львів: Акад. сухопут. військ, 2015. 264 с.
3. Інформаційні війни: монографія / Д. В. Кіслов. Київ. Нац. торг.-екон. ун-т. Київ. 2013. 300 с.
4. Інформаційні війни у соціальних он-лайн-мережах: [монографія] / Курбан О. В. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. 392 с.

5. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. Київ: НІСД, 2016. 109 с
6. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутько, І. Б. Лук'янець. Київ: Поливода А. В., 2007. 252 с.
7. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.

Виконані завдання скидати на ел. адресу: oksana.kundeus@rshu.edu.ua